

**Рецензия от член на научно жури
за придобиване на образователна и научна степен „доктор”
в СА „Д. А. Ценов” – Свищов**

Рецензент: проф. д-р Силвия Трифонова Трифонова-Праматарова

Автор на дисертационния труд: докторант Пламен Василев Георгиев

Тема на дисертационния труд: „Макрофинансови тенденции и развитие клоновата мрежа на търговските банки”

I. Общо представяне на дисертационния труд:

1. Предмет на изследване в дисертационния труд са макрофинансовите тенденции и развитието на клоновата мрежа на банките.

2. Дисертационният труд е с общ обем от 157 стандартни страници.

3. Структурата на дисертационния труд е класическа, съставена от въведение, три глави, заключение, библиография и приложения. В първа глава са представени теоретичните основи и изследвания в областта на развитието на банковите клонови мрежи. Направен е задълбочен и интересен преглед на съществуващите изследвания, свързани с детерминантите на развитието на банковите клонови мрежи и е представен опита на редица държави. Интерес представлява направеният анализ на еволюцията на банковата система в България и на банковата клонова мрежа.

Втора глава е посветена на взаимодействията и тенденциите между банковата система и макрофинансовата рамка. За целта са изведени основни ефекти и външни и вътрешни заплахи върху банковата система в контекста на развитието на клоновата мрежа на банките и макрофинансовата рамка. Направен е емпиричен анализ на макроикономическото развитие на България в периода 2000-2019 г. по основни макроикономически показатели – темп на икономически растеж, темп на изменение на БВП на глава от населението, темп на инфлация, измерен с хармонизирания индекс на потребителските цени (ХИПЦ), темп на изменение на реалния ефективен валутен курс, лихвен процент, съотношение на бюджетно салдо спрямо БВП, съотношение на държавен дълг спрямо БВП, динамика на валутния курс USD/BGN и др.

В трета глава са изследвани методологичните и приложни аспекти за създаване и развитие на клонова мрежа на търговска банка в България. Поставен е фокус върху пряката връзка между финансовото състояние на банките и обосновката на решенията им за запазване, експанзия и/или редукция на тяхната клонова мрежа. За целите на анализа са избрани ключови коефициенти за период от 27 години (1990-2016 г.) и изследвана тяхната динамика и тенденции на развитие. Разработен е авторов методологичен модел за създаване на нова структурна единица в развитието на клонова мрежа на банките. На тази основа са изведени стратегически решения за функционално развитие клонова мрежа на банка.

4. Списъкът с използваната литература включва общо 107 литературни източници, в т.ч. 74 на английски език и 33 на български език.

5. Към дисертационния труд е представено едно приложение, съдържащо две таблици. Това приложение заема общо 6 стр.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

1. Дисертационният труд е посветен на тема, която е значима и винаги е актуална, а именно – развитието на клоновата мрежа на банките в контекста на макроикономическите и финансови тенденции.

Докторантът е много добре запознат с проблематиката на научното изследване, за което допринася неговият богат практически опит от 1999 г. до 2017 г. в банковата сфера. В частност, като финансов директор на Кредитна банка АД /в несъстоятелност/ (1999-2000 г.), управител на офис Свищов на Булбанк АД (2000-2004 г.), директор на

клон Свищов на HVB Bank Biochim (2004-2006 г.) и финансов директор на ФЦ Свищов на Общинска банка АД (2006-2017 г.).

Предмет на дисертационния труд са макрофинансовите тенденции и развитието на клоновата мрежа на банките. Обект на изследване е клоновата мрежа на банките.

Основната цел на труда е „да изследва ефекта на макроикономическите и финансови детерминанти върху развитието на клоновата мрежа на банките в България, съчетано с мултифакторна оценка на влиянието на регионалната бизнес среда, технологичните иновации и банковата концентрация, придобивания и сливания”. Целта на труда се декомпозира в 5 изследователски задачи.

Формулирана е и следната хипотеза на изследването, че клоновата мрежа е канал за дистрибуция и маркетингов подход за общо брендиране и провеждане на унифицирана търговска политика от банките чрез предлагане на стандартизирани и унифицирани за бранда банкови продукти в множество точки на присъствие.

Изследователската теза на дисертационния труд е, че: „Развитието на клоновата мрежа във всички възможни посоки на увеличение на точките на присъствие или тяхното намаление, увеличение на числеността на персонала или неговото намаление са в пряка зависимост от регионалната бизнес среда и макроикономическите тенденции в национално, общностно (Европейски съюз) и континентално измерение, като етапите в изграждането, експанзията и редукцията на клоновата мрежа са функция на две противоположни тенденции и факторни влияния с мултилатерален характер – увеличаване на приходите и намаляване на разходите, водещо до динамика в броя, числеността и трудовите възнаграждения в клоновата мрежа на търговските банки, съчетано с еволюцията в технологичните решения по отношение комуникации, обработка на информацията, електронни канали за дистрибуция, Уеб-банкиране 24/7 в конкурентната бизнес среда на банковата концентрация, придобивания и сливания”. Според мен обаче така посочената изследователската теза на труда е твърде обширна и трудно четима, защото е формулирана в едно прекалено дълго изречение.

Методологията на изследването включва широк кръг научноизследователски методи като историко-логически подход, сравнителен анализ, системен подход, метод на анализа и синтеза, индуктивен и дедуктивен метод, дескриптивен анализ, векторно-вербално моделиране, емпиричен анализ, графичен и табличен анализ.

2. В труда е застъпен преглед на съществуващата литература в областта на развитието на банковите клонови мрежи. При прегледа на литературата е отразено собственото отношение на автора по разглежданите въпроси.

3. Общият обем на дисертационния труд е 157 стандартни страници.

4. В дисертационния труд е използван подходящ графичен и табличен инструментариум за илюстриране на изложените тези и постановки. Представени са общо 39 фигури и 11 таблици.

5. Дисертационният труд се характеризира с последователност на разсъжденията. Осъществен е плавен преход между отделните части. Налице е издържаност на научния апарат и съразмерност на отделните три глави в труда. Нужна е обаче граматическа редакция на места в труда.

6. Коректно са използвани и обработени емпиричните данни. Освен приложения дескриптивен и емпиричен анализ, трудът би спечелил от прилагането на една позадълбочена статистическа обработка на емпиричните данни.

7. Във връзка с изпълнението на поставените цели и задачи на изследването, докторантът е ползвал множество чуждестранни и български източници по темата. Библиографията включва общо 107 литературни източници, в т.ч. 74 на английски език и 33 на български език.

8. Авторефератът отразява точно и ясно написаното в труда. Положително впечатление правят Справката на публикациите на докторанта по темата на труда и Справката за съответствие с националните изисквания по Правилника на ЗРАСРБ.

Посочени са 4 публикации по труда, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или в редактирани колективни томове, в т.ч. 1 студия, 2 статии и 1 доклад на английски език.

Докторантът има общо 37,50 точки от публикации по темата на дисертационния труд при национален минимален изискуем брой точки 30,00.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Научните и научно-приложните приноси на труда са посочени на стр. 48-49 в автореферата към дисертационния труд.

Считам обаче, че приносите, декларирани от докторанта, би трябвало да бъдат дефинирани по-ясно, задълбочено и стегнато.

Като по-значими научни и научно-приложни приноси на труда мога да открия следните:

1. Систематизация на теоретични изследвания и извеждане на авторски виждания за дефинирането на понятията банкова клонова мрежа и банкова единица.
2. Обосновка на пряката връзка и ефектите на банковата клонова мрежа върху междубанковата конкуренция и „изтласкването“ на неконкурентните банки извън банковата система.
3. Аргументиране на вземането на решения на ниво централно управление в банка по създаване и експанзия на клоновата ѝ мрежа в тясна обусловеност с макроикономическите тенденции в страната, регионалната бизнес среда, технологичните иновации и банковата концентрация.
4. Разработване на авторова концептуална рамка за създаване на нова структурна единица в развитието на банковата клонова мрежа, с идентифициране на стратегически решения за функционално развитие на клонова мрежа на банка и количествени измерители за оценка на ефективността на банков клон.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд:

1. Изследователската теза на дисертационния труд е формулирана твърде обширно в едно дълго изречение. Необходимо е тя да бъде формулирана много по-стегнато, ясно и разбираемо. Също така трябва да е налице пряка връзка между формулираната изследователска теза на труда и изведените научни и научно-приложни приноси на труда.

2. В труда е приложена различна периодизация на отделните проблеми, които се анализират. Например, в Глава 2 анализът на основните макроикономически показатели в България касае периода 2000-2019 г. В Глава 3 аналитичният преглед на финансовите показатели на банковата система в България и банковата клонова мрежа се отнася за периода 1990-2016 г. Извън това се посочват и тенденции след 2016 г., но те не са застъпени в приложените графики. Каква е причината за тези различни периоди на изследване, тъй като те затрудняват съпоставимостта на резултатите от анализа?

2. В труда би следвало да се даде по-обстойна аргументация за избора на разгледаните макроикономически показатели и да се обяснят по-подробно техните преки и косвени ефекти, и заплахи върху състоянието и развитието на клоновата мрежа на банките в България.

3. Формулираните в т. 3.3. на Глава 3 количествени измерители за оценка на ефективността на банков клон би следвало да се онагледят емпирично със статистически данни и да се направи реална практическа оценка на ефективността на банков клон. Трудът би спечелил много от прилагането на подобен подход. Това може да се разглежда като бъдеща насока на изследователската работа на докторанта.

4. Четири от формулираните научни и научно-приложни приноси на труда на практика директно представляват изводи от направения в Глава 1 анализ на изследванията в областта на нормативната уредба и на международните научни

изследвания. Би следвало научните и научно-приложните приноси на труда да бъдат дефинирани по-ясно, задълбочено и стегнато.

5. Заключението на труда е доста кратко и не представя в детайли основните изводи и резултати от анализа. Би трябвало в него да се обобщят всички изводи от трите глави на труда.

6. Трудът има нужда от допълнително научно редактиране. Считам, че наложилото се в науката понятие е макроикономически и финансови (фактори, детерминанти и т.н.), а не макроикономически и макрофинансови. Неяснота поражда и подобни понятия като „обратен по знак процес на деконструкция на клонова мрежа“, които не са обяснени, а присъстват дори във формулираните приноси на труда. Аз оставам с впечатлението, че се касае за процес на конструкция на клоновата мрежа. Но не става ясно дали не се има предвид подходът на деконструкция във философията и социалните и в какъв контекст?

7. Трудът има нужда от допълнителна граматическа редакция.

V. Обобщено заключение и становище.

Дисертационното изследване е посветено на важен проблем и представлява интерес както от научна, така и от практическа гледна точка за банковата сфера. Направените изводи изразяват собствената позиция на докторанта. Поради това давам положителна оценка на проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд и автореферат, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Пламен Василев Георгиев по програма „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка (финанси)“ в Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов.

Дата: 22.01.2021 г.

Рецензент:

(проф. д-р Силвия Трифонова-Праматарова)